

Księga Hioba – Księga Lewiatana

Autor tekstu: **Krzysztof Sykta**

Księga Hioba stanowi swoisty moralitet (Cierpienie i Ludzkość wobec Boga), poemat, którego wartość wynika właśnie z pytań, które stawiają sobie nie tylko osoby wierzące: skąd tyle cierpienia dotykającego niewinnych i dlaczego niebiosy milczą widząc tyle okrucieństwa. Hiob nie przyjmuje tłumaczeń, kłóca się z tym, czego sam doświadcza.

W Księdze Hioba nie znajdziemy również „chrześcijańskiego” obrazu szatana – ten jest jedynie jednym z aniołów, dosłownie *synów Elohim*, boskim oskarżycielem, pracującym na usługach Jahwe, dowodzących winy poszczególnych ludzi. Nie znajdziemy też chrześcijańskiego obrazu zaświatów – zamiast niebios czeka nas ciemny grób i otchłań, Szeol, z którego nie ma powrotu:

Jak obłok się rozchodzi i znika, tak nie wraca ten, kto zstąpił do krainy umarłych. (7:09 BW, por. też [1])

Nikt nie mówi o zapłacie za grzechy po śmierci, co najwyżej o zapłacie w kolejnych pokoleniach:

Mówisz, że Bóg przechowuje odpłatę za niegodziwość dla jego dzieci? Niechby jemu samemu odpłacił, aby to odczuł! (21:19 BW)

W Księdze Hioba znajdziemy również szereg wątków mitycznych, nawiązujących do wierzeń bliskowschodnich czy wręcz praindoeuropejskich, na czele z uspokojeniem pramorza (kananejski bóg morza i chaosu Yam, należący do grupy Elohim – synów Ela) i zabiciem morskiego węża Tiamat, inaczej mówiąc – wyrugowania ze świadomości sakralnej pramatki, Wielkiej Bogini (Gai) przez boga burzy i zdegradowanie jej do roli morskiego potwora, z którego ścierwa bóg zdobywca (Marduk, Szaddaj) tworzy Ziemię: ląd i morze.

3:08 *Bodajby ją przeklęli zaklinacze czasu [YOM], którzy potrafią podrażnić Lewiatana!*

7:12 *Czyż jestem morzem [YAM] lub potworem morskim [TANNIM], że straż ustawiasz dokoła mnie?*

9:13 *Bóg nie cofa swego gniewu, przed nim ugięli się pomocnicy Rahaba.*

26:12 *Swoją mocą uspokoił morze [YAM], a swoją mądrością zmiażdżył Rahaba.*

26:13 *Od jego tchnienia rozjaśnia się niebo; jego ręka przebiła giętkiego węża [NACHASZ BARIACH].*

Spotkamy się też z ugaryckim bogiem śmierci, Motem, niewymienionym co prawda z imienia, ale jako Władca Strachów. Same „strachy” (demony grozy, koszmary) pojawiają się wielokrotnie w treści Księgi Hioba: *Wyrwany ze swego namiotu, w którym czuł się bezpieczny, zostaje zapędzony do Króla Strachów.* (18:14 BW)

Zatrzymajmy się na chwilę nad wersem 3:08, poprawnie powinien brzmieć: 3:08 *Bodajby ją przeklęli zaklinacze morza, którzy potrafią obudzić Lewiatana!* - dzień lub morze stanowią tu dwie równouprawnione możliwości odczytu, wszystko zależy od użytej samogłoski, a z faktu, że „morze” i „morski potwór” stanowią stały motyw, występujący w ramach jednego zdania, wywnioskować można większą poprawność odczytywania *ym* jako YAM – „morze”.

Lewiatana i Rahaba spotkamy jeszcze w Księdze Izajasza, której poświęcony zostanie kolejny rozdział opowieści, jak również w kilku psalmach. [2] Kręty Wąż (Smok) doczekał się również osobnego poematu z ust samego Jahwe (- Skąd zło? – Czekaj, opowiem ci o smoku, którego wczoraj stworzyłem!).

Motyw zabicia smoka, boga, a raczej bogini oceanu i chaosu, przez męskie bóstwo burzy jest niemalże ogólnoswiatowy: Tak jak Jahwe rozbij łeb Lewiatanowi (wężowi płci żeńskiej), tak Marduk zabija boginię Tiamat, Baal Yama, Teszub Illijankę, Zeus Tyfona i Ofiona, Odyn Jörmungandra, Perun Żmija, Dymiące Lustro Pierzastego Węża itd. [3]. Niemal każdy kraj ma swój własny mit o zabiciu wodnego smoka. W mitologii chrześcijańskiej św. Teodor oraz św. Jerzy niczym Marduk na białym koniu przebijają skrzydlatego potwora. Pewne symbole zapadają głęboko w pamięć, w pamięć całych pokoleń i społeczeństw, zakorzenione zostają jakby w nieświadomości zbiorowej. Zmieniają się jedynie imiona bogów i bogiń (Czarna Madonna, Izyda), kult pozostaje ten sam, podobnie jak pewne obrazy archetypiczne: zabicie smoka, bratobójstwo, heros zakuty w łańcuchy).

I. Mowa Jahwe – stworzenie świata

Nie kończą się jeszcze słowa Elihu o cudach Shaddaja, gdy ten znika ze sceny a na nią wchodzi sam Jahwe, oskarżając Hioba o słowa bezmyślne i każąc mu przepasać swe lędźwie [dosłownie: genitalia]. Jak dowodziliśmy [wcześniej](#), mowy Jahwe, podobnie jak wystąpienie Elihu stanowią element późniejszej redakcji, powielają one nie tylko słowa Elihu, ale również kwestie wygłaszane przez samego Hioba. Co ciekawe, w paru miejscach Bóg mówi o sobie „On zamyka...” co tłumacze maskują jako „Kto zamknął...?” [4] - z dużym prawdopodobieństwem słowa Jahwe można więc uznać za stylistyczne przetworzenie hymnów głoszonych pod adresem Boga. Słowa wypowiedane na jego temat włożone zostają w usta samego Jahwe, który, miast odnieść się do zarzutów o naturze fundamentalnej, zaczyna snuć opowieść kosmogoniczną o stwarzaniu świata, świecie zwierząt i dwóch mitycznych potworach, Behemocie i Lewiatanie: kolejny powrót do *Tohu wa Bohu* z Genesis, do Kingu i Tiamat.

Pierwsze wystąpienie Stwórcy zawiera opis ośmiu dzieł bożych a następnie ośmiu dzikich zwierząt. Jak pamiętamy tworzenie świata w Księdze Rodzaju nastąpiło również w ośmiu etapach (podzielonych między sześć dni, w niektóre dni Bóg dokonywał dwóch dzieł stworzenia), ośmiu patriarchów było w rodzie Kaina, opis ośmiu bogów znajdziemy również w Enuma Elish. Można więc wyjść z założenia, że pierwsza mowa mogła zostać oparta na babilońskim poemacie kosmogonicznym, a same zwierzęta stanowią aluzję do zodiakalnej armii Tiamat:

8 dzieł stworzenia – Bóstwa Enuma Elish opisujące kolejne etapy stworzenia

8 zwierząt – zodiakalna armia Tiamat (9 potworów)

Władca łądu: Behemot i władca morza: Lewiatan, walczący z Jahwe – królewski byk Kingu i wodna smoczyca Tiamat, walczący z Mardukiem

Podobieństwa są uderzające, dziwić więc może, że do tej pory nikt tych korelacji nie zauważył. Można też od razu postawić pytanie czy zwierzęta Jahwe, podobnie jak armia Tiamat mają jakiegokolwiek konotacje zodiakalne: Lew, Byk, Kozica mówią już same za siebie. Szczegółową analizą zajmiemy się później. Zresztą, Księga Hioba jest jednym z dwóch miejsc w całym Starym Testamencie, gdzie istnieje bezpośrednie nawiązanie do konstelacji zodiakalnych (hebr. Mazzaroth lub Mazzaloth). Nazywana jest ona również „najbardziej astronomiczną” księgą ST, ze względu na ilość nazw gwiazdozbiorów i nawiązań astralnych. Bardziej „astronomiczna” jest tylko, obecnie niekanoniczna, Księga Henocha.

W zgodzie z Enuma Elish

Przyjrzyjmy się najpierw pierwszej części Kosmogonii Hioba. W kolejnych wersach otrzymujemy bezpośrednie nawiązanie do stworzenia Ziemi i Morza („gdzie byłeś, gdy zakładałem...”, „gdy pieniać się wyszło z łona...”), niczym w babilońskiej Enuma Elish Abzu i Tiamat (Morze), następnie opis Świtu i Mroku Szeolu (Wenus i Mars/Ares, Lahmu i Lahamu, Isztar (Gwiazda Zaranna) i Ninurta/Irru, bóg Otchłani), Śniegu (Bóg Góry) i Ulewy, Następnie Niebios i chmur — łagwi (dzbanów) niebieskich (konstelacja Wodnika, niebiańskiego Dzbanu z wodą):

1.

Ziemia

38:04 *Gdzie byłeś, gdy zakładałem ziemię? Powiedz, jeśli wiesz i rozumiesz.*

38:05 *Kto wyznaczył jej rozmiary? Czy wiesz? Albo kto rozciągnął nad nią sznur mierniczy?*

38:06 *Na czym są osadzone jej filary albo kto założył jej kamień węgielny?*

38:07 *Gdy gwiazdy poranne chórem radośnie się odezwały i okrzyk wydali wszyscy synowie Boży?*

2.

Morze

38:08 Kto zamknął morze drzwiami, gdy pieniać się, wyszło z łona,
38:09 Gdy obłoki uczyniłem jego szatą, a ciemne chmury jego pieluszkami,
38:10 Gdy wyznaczyłem mu moją granicę i założyłem zawory i bramy,
38:11 Mówiąc: Dotąd dojdiesz, lecz nie dalej! I tu zatrzymają się twe wzdęte fale!

3. Świt i zorza

38:12 Czy kiedykolwiek, odkąd żyjesz, powołałeś świt, a zorzy wskazałeś jej miejsce,
38:13 Aby ogarnęła krańce ziemi, z której bezbożni zostaną strząśnięci?
38:14 Aby się odmieniła jak glina pod pieczęcią i przyjmowała barwę jak odzienie,
38:15 Aby bezbożni byli pozbawieni światła, a podniesione ramię zostało złamane?

4. Otchłań

38:16 Czy dotarłeś aż do źródeł morza i przechadzałeś się po dnie toni?
38:17 Czy otworzyły się przed tobą bramy śmierci i widziałeś bramy mroków?
38:18 Czy ogarnąłeś rozumem rozmiary ziemi? Powiedz, jeżeli to wszystko wiesz!
38:19 Którędy prowadzi droga tam, gdzie przebywa światłość, a gdzie jest miejsce ciemności,
38:20 Abyś ją zaprowadził do jej obszaru i mógł rozpoznać ścieżki do jej domu?
38:21 Ty to wiesz, bo urodziłeś się wtedy i wielka jest liczba twoich dni.

5. Śnieg i grad

38:22 Czy dotarłeś aż do składów śniegu albo widziałeś składy gradu,
38:23 Który przechowuję na czas ucisku, na dzień walki i bitwy?
38:24 Którędy prowadzi droga tam, gdzie się dzieli światłość, skąd wiatr wschodni rozchodzi się po ziemi?

6. Ulewa i mróz

38:25 Kto wyrąbał chodnik dla ulewy i wyznaczył drogę piorunowi,
38:26 Aby zesłać deszcz na ziemię nie zamieszkaną, na pustynię bezludną,
38:27 Aby obficie nawodnić miejsca puste i opuszczone i rozkrzewić zieloną trawę?
38:28 Czy deszcz ma ojca, a kto zrodził krople rosy?
38:29 Z czyjego łona wychodzi mróz, a kto zrodził szron niebieski?
38:30 Wody twardnieją jak kamień, a powierzchnia toni tężeje.

7. Gwiazdozbiory

38:31 Czy możesz związać pęk Plejad [Kimah] albo rozluźnić pasek Oriona [Kesil]?
38:32 Czy możesz wyprowadzić **gwiazdy Zodiaku [Mazzaroth]** w czasie właściwym i wyprowadzić Niedźwiedzicę [Asz] z jej młodymi?
38:33 Czy znasz porządek nieba albo czy możesz ustanowić jego władztwo na ziemi?

8. Chmury i łagwie niebieskie

38:34 Czy potrafisz podnieść swój głos ku chmurom, aby cię okrył nawał wód?
38:35 Czy możesz wypuścić błyskawice, aby poszły i rzekły do ciebie: Oto jesteśmy!?
38:36 Kto nadał wałom obłoków wróżebne znaczenie albo kto łunie niebieskiej wymowę proroczą?
38:37 Kto zdoła dokładnie zliczyć obłoki, a kto potrafi wylać **łagwie niebieskie**,
38:38 Gdy gruda jest twarda jak odlew, a bryły przylegają do siebie?

Porównajmy ten opis kolejnych etapów tworzenia z Enuma Elish oraz nazwami bóstw/planet:

Ziemia i Morze – Abzu i Tiamat – Gaja – Ziemia

Świt – Lahmu (wojowniczką) – Afrodyta – Wenus (Gwiazda Zaranna)

Otchłań – Lahamu (wojownik) – Ares/Hades – Mars

Śnieg – Kishar (władca gór) – Zeus – Jowisz

Ulewa – Anshar (władca nieba) – Kronos – Saturn

Gwiazdozbiory – Anu (bóg niebios) – Uranos – Uran

Chmury i dzbany z wodą – Ea (bóg wody) – Posejdon – Neptun

Być może jest to zbieżność przypadkowa, ale dla mnie konotacje z Enuma Elish są widoczne gołym okiem, podobnie jak w przypadku „uspokojenia Morza” i „rozbicia łba Lewiatana”. I oczywiście zdaję sobie sprawę, że Uran i Neptun nie były znane w czasach starożytnych (a może były? Któż to w sumie może przesądzić, skoro starożytni potrafili przewidywać zaćmienia słońca w oparciu o maszyny analogowe, znane z greckiej Antikythery [5] czy też znali zjawisko precesji dokładniej niż chcielibyśmy im to obecnie przypisywać, w Babilonii odkryto również soczewki z kryształu górskiego...)

Gwiazdozbiory i Chmury opisane są w tej samej kolejności, znajdują się w tej samej

pozycji co Anu i Ea w eposie babilońskim. Za zbieg okoliczności można więc uznać jedynie nadanie kolejnych nazw planet w takiej a nie innej kolejności w czasach nowożytnych, bo wybór był w sumie niewielki, a w sytuacji gdy cały panteon grecko-rzymski wywodzi się z Bliskiego Wschodu, sięgając czasów Sumeru, o przypadki nie trudno. Z kolei to, że nazwy planet odpowiadają głównemu panteonowi bóstw przypadkiem już nie jest, tak samo jak korelacja poszczególnych bóstw z kolejnymi znakami zodiaku (Wenus – Ishtar – Virgo, Mars – Ninurta – Saggitarius etc).

Ród Kaina

Para Kishar – Anshar zwróciła również moją uwagę na ród Kaina (Rdz 4:17-24), będący jakby odbiciem rodu Seta, tyle że w starszej, krótszej, jahwistycznej wersji, zawierającej wzmiankę o pokucie Lameka (zabicie syna). Enosz podobnie jak Adam oznacza „człowieka” lub „ziemię”, wystarczy więc zamienić Mahalale’ela miejscami z Hanokiem, by uzyskać dwie identyczne genealogie:

(1)					Adam
(2)	Szet,	Kain	i	Habel,	Chawa
(3)	Enosz	=		Adam	(1)
(4)	Kenan	-		Kain	(2)
(7)	Hanok	-		Hanok	(3)
(6)	Jared	-		Irak	(4)
(5)	Mahalale’el	-		Mehuja’el	(5)
(8)	Metuszelah	-		Metusza’el	(6)
(9)	Lamek	-		Lamek	(7)
(10)	Noe – Jabał, Jubal i Tubal-Kain (8)				

Podobieństwo tych dwóch linii jest tak znaczące, że już dość dawno ród Kaina i Seta uznano za dwie wersje tego samego spisu imion, opracowane przez dwóch kolejnych redaktorów, odpowiednio Kapłana i Jahwisty. A skąd w tym zestawieniu wziął się Szet? Być może (a raczej na pewno) jest to pierwotne imię Kaina, bo historia Kaina, Abla i Naamy to nic innego jak trawestacja mitu chociażby o Secie, Ozyrysie i Izydzie. Brat zabija brata z miłości do siostry, [6] ale to już inna opowieść i inna historia.

I oto po raz kolejny mamy parę dwóch, wyróżniających się bóstw Anshar-Kishar: Mehuja’el- Metusza’el. Jared – Irak pasuje z kolei w miejsce babilońskiego boga Irru, Noah koresponduje z babilońskim bogiem wody Ea... Przypadek? Możliwe, ale prędzej twórczy plagiaryzm. Dopasujmy więc komplet imion do wcześniejszego zestawienia:

Ziemia i Morze – Abzu i Tiamat – Ziemia (+Księżyc) – ADAM i KAIN
 Świt – Lahmu (wojowniczką) – Afrodyta – Wenus – HANOK
 Otchłań – Lahamu (wojownik) – Ares/Hades – Mars – IRAD

Śnieg – Kishar (władca gór) – Zeus – Jowisz – MEHUJA’EL
 Ulewa – Anshar (władca nieba) – Kronos – Saturn – METUSZA’EL

Gwiazdozbiory – Anu (bóg niebios) – Uranos – Uran – LAMEK
 Chmury – Ea (bóg wody) – Posejdon – Neptun – NOAH

Czy kolejne etapy stworzenia mogą opisywać kolejne planety naszego układu słonecznego, poświęcono kolejnym bóstwom? Jeśli tak, w obu przypadkach brakuje Merkurego, a nasze poglądy na temat zakresy wiedzy starożytnych astronomów po raz kolejny należałoby weryfikować. Kwestię tę pozostawmy więc raczej w sferze domysłów, bo brak tutaj jakichkolwiek dowodów zewnętrznych, poza samymi mitami – chyba że nazwy babilońskich planet tłumaczono z równie wielkim zaangażowaniem twórczym, co nazwy gwiazdozbiorów w księdze Hioba.

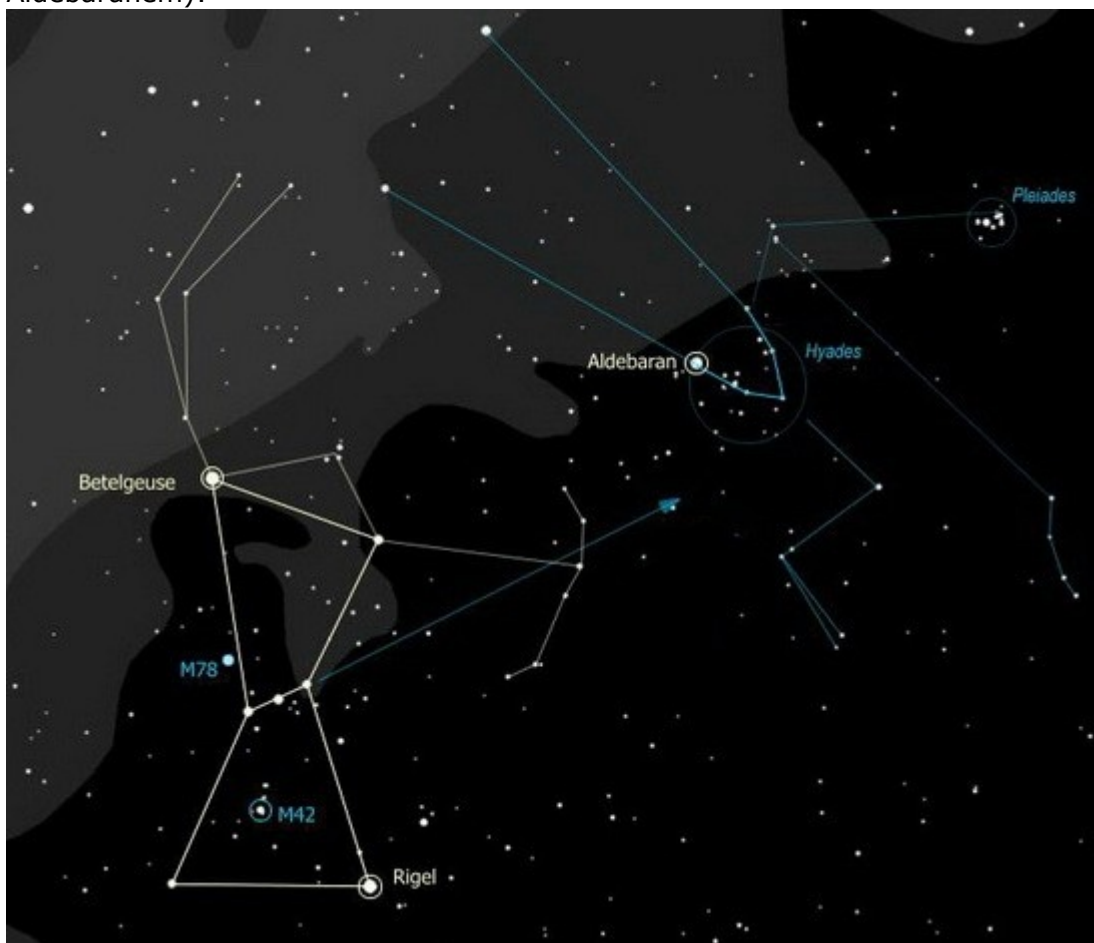
Byk i Orion

Powróćmy więc na chwilę do opisu konstelacji biblijnych zawartych w Księdze Hioba i pierwszym przemówieniu Jahwe:

38:31 Czy możesz związać pęk Plejad [Kimah] albo rozluźnić pasek Oriona [Kesil]?
38:32 Czy możesz wyprowadzić gwiazdy Zodiaku [Mazzaroth] w czasie właściwym i wyprowadzić Niedźwiedzicę [Asz] z jej młodymi?

O ile co do tłumaczenia terminów Kimah („Ornament” — Plejady) i Kesil („Głupiec, Olbrzym” — Orion) nie ma wątpliwości, tak przy Niedźwiedzicy (Asz) takiej zgodności już nie ma. Najbardziej wiarygodne tłumaczenie, oparte na Peszicie, wskazuje na Aldebarana w konstelacji Byka, wraz ze swymi „młodymi”: Hyadami. [7] Inni próbują tutaj widzieć (w oparciu o własne domysły) Niedźwiedzicę czy Arkturusa, autorzy Septuaginty również nie byli pewni: w 38:32 podali Mazarot i Hesperona (Wenus, Gwiazdę Wieczorną).

Za Aldebaranem i Hyadami przemawiają nie tylko najnowsze analizy leksykalne czy sięgnięcie do źródeł starożytnych (targumy, Peszita): w dwóch powyższych wersetach opisano w spójny sposób określony wycinek nieba: **Konstelację Byka** (przez którą przechodzi pas ekliptyki – Mazzaroth i której fragment stanowią Hyady i Plejady) i sąsiadujący z nią gwiazdozbiór Oriona: dwa najważniejsze gwiazdozbiory Egiptu (wiosenny wschód słońca w konstelacji Taurus, konstelacja kardynalna z najjaśniejszą gwiazdą na pasie zodiaku — Aldebaranem):

Mazzaroth i Oś Świata

Jeżeli chodzi o Mazzaroth to jedynie w Biblii Warszawskiej możemy znaleźć poprawny przekład tego terminu:

38:32 Czy możesz wyprowadzić gwiazdy Zodiaku w czasie właściwym i wyprowadzić Niedźwiedzicę z jej młodymi?

Inne tłumaczenia mają tu różnorakie warianty (*Czy wypuścisz o czasie Gwiazdę Poranną?* (BT), *Czy ty ukazujesz w swym czasie Jutrzenkę?* (BWP)), najczęściej słowo to pozostawia się bez tłumaczenia. W przekładach angielskich dominuje zwrot „gwiazdozbiory”, bo Mazzaroth oznacza konstelacje właśnie, tyle że szczególne: **pasa zodiakalnego**, wywodząc się ze staroakadyjskiego *mazzaltu*. [8] We wszystkich źródłach, jakie sprawdzałem Mazzaroth oznacza konstelacje zodiaku, nie przeszkadza to jednak tłumaczom pisać o „Jutrzence” czy Racjonalista.pl

„Wenus” domniemając sens w oparciu o dalsze słowa „w czasie właściwym”... Zresztą czy to pierwsza taka sytuacja, gdzie dane wersety tłumaczy się według własnego widzi mi się? Nie pierwsza i nieostatnia. Kolejne przykłady przed nami (choćby węże, potwory morskie *tannim* tłumaczone jako *szakale*, bo akurat tak „tłumaczowi” pasowało z kontekstu).

Termin Mazzaloth znajdziemy jeszcze w jednym miejscu ST: II Księżde Królewskiej 23:5, raczej w znaczeniu „zastępu planet” poruszających się po pasie zodiakalnym niż samego Zodiaku, bo Zodiakowi nikt czci nie oddawał, jedynie planetom — bogom: *I złożył z urzędu bałwochwalczych kapłanów, których ustanowili królowie judzcy (...) jak również tych, którzy palili kadzidło dla Baala, dla słońca, dla księżyca, dla gwiazd zodiaku [mazzaloth] i dla całego zastępu niebieskiego.*

Mamy więc tu pewną gradację: Baal, Słońce, Księżyc, planety, gwiazdy (hufce niebieskie). Słońce, księżyc i planety to pomniejsi bogowie, niezliczone hufce niebieskie dzisiaj nazwalibyśmy aniołami (synowie boży), to kim w takim przypadku jest Baal, największe z bóstw? Babiloński Marduk, w Enuma Elish nazwany zostaje Nibiru – Osią Świata. Tak więc bóstwo burzy zamieszkujące świętą górę stanowi swoistą centralną oś, wokół której poruszają się słońce, księżyc, planety i gwiazdy – oś świata.

Końcowy, właściwy przekład będzie więc brzmieć:

38:31 Czy możesz związać pęk **Plejad** albo rozluźnić pas **Oriona**?
38:32 Czy możesz wyprowadzić **zastępy Zodiaku** w czasie właściwym lub poprowadzić **Aldebarana** wraz z **Hyadami**?

Dzieła Jahwe

Co ciekawe, kosmogoniczna i „astronomiczna” mowa Jahwe, po której następuje przejście do zwierzyńca i dwóch potworów, bliska jest dwóm innym fragmentom wypowiedzianym przez Hioba, noszącym podobne znamiona hymnu ku czci Jahwe i jego dzieł stworzenia:

9:05 On **góry przenosi** niepostrzeżenie, przewraca je w swoim gniewie.
9:06 **Przesuwa ziemię** z jej miejsca, tak że jej **podstawy** się chwieją.
9:07 On każe **słońcu**, aby nie wschodziło, i na **gwiazdy** swą pieczęć kładzie.
9:08 On sam **rozpościera niebios**a i kroczy po **falach morskich**.
9:09 On **stworzył Niedźwiedzicę [Asz], Oriona [Kesi], Plejady [Kimah] i Gwiazdozbiór Południa**.
9:10 Czyni wielkie, niezbadane rzeczy i cuda, którym nie ma miary.
9:11 Oto przechodzi koło mnie, a nie widzę go, mija, a nie zauważam go.
9:12 Zabiera, co chce, a któż go zmusi do zwrotu? Któż mu powie: Co czynisz?
9:13 Bóg nie cofa swego gniewu, **przed nim ugięli się pomocnicy Rahaba**.

26:05 **Cienie zmarłych** drżą, **wody** i ich mieszkańcy.
26:06 Odkryta jest przed nim **kraina umarłych** i nie ma okrycia **miejsce zagłady**.
26:07 **Rozpościera północ nad pustką**, a **ziemię zawiesz**a nad **nicością**.
26:08 Skupia **wody** w swoich chmurach, a jednak **obłok nie pęka** pod ich ciężarem.
26:09 Zastłania widok swojego **tronu** i rozpościera nad nim swój obłok.
26:10 Na **krańcu wód** zakreślił granice, **oddzielił światłość od ciemności**.
26:11 **Kolumny niebieskie** chwieją się i drżą przed jego groźbą.
26:12 Swoją mocą **uspokoił morze**, a swoją mądrością **zmiądzzył Rahaba**.
26:13 Od jego tchnienia **rozjaśnia się niebo**; jego ręka **przebiła giętkiego węża**.

Podobne fragmenty, łączące dzieła stworzenia z zabiciem Rahaba, znajdziemy również w Psalmach: 74:12-17 i 89:11-12. [9] Widać więc wyraźnie, że religijna (zarówno żydowska jak i chrześcijańska) egzegeza łącząca Rahaba z Egiptem jest co najmniej błędna. Czemu za każdym razem śmierć smoka następuje po opisie dzieł Stwórcy, ziemi, wód, niebios itd.? Z prostego powodu, którego chyba nie trzeba przedstawiać (hymny ku czci Jahwe jako przetworzenie mitów bliskowschodnich nt. kreacji).

Zwierzyńiec Jahwe

Spójrzmy teraz na kolejne osiem dzieł Jahwe – osiem zwierząt:

1. Lwica i lwiątko
38:39 Czy ty dostarczasz łupu dla lwicy i zaspokajasz głód lwiąt,
38:40 Gdy się tułają w jaskiniach i leżą w gęstwinie na czatach?

2. Kruk
38:41 Kto przygotowuje krukowi pokarm, gdy jego pisklęta wołają do Boga i tułają się bez pożywienia?

3. Kozice skalne i łanie
39:01 Czy znasz porę, kiedy kozice skalne rodzą, czy pilnujesz czasu rodzenia łań?
39:02 Czy możesz zliczyć miesiące, kiedy donaszają i znasz czas ich miotu?
39:03 Przykucają, by ich młode przebić się mogły i pozbywają się swych bólów,
39:04 A gdy ich młode nabierają sił, wzrastają na otwartym polu, odchodzą i już nie wracają do nich.

4. Dziki osioł i muł
39:05 Kto wypuścił wolno dzikiego osła i kto rozwiązał pęta muła,
39:06 Któremu przeznaczyłem step na dom, a słońcą krainę na mieszkanie?
39:07 Kpi sobie ze zgiełku miasta i nie słyszy wrzasku poganiacza.
39:08 Przebiega góry za paszą, szukając wszelkiej zieleni.

5. Bawół
39:09 Czy zechce ci służyć bawół albo czy przenocuje u twego żłobu?
39:10 Czy możesz powozem przywiązać bawoła do bruzdy albo czy będzie bronował za tobą zagony?
39:11 Czy na nim polegasz, że ma dużo siły, i chcesz mu powierzyć swój trud?
39:12 Czy możesz mu zawierzyć, że zwiezie ci zbiory i sprowadzi je do twojego gumna?

6. „Strusica” (ptak Renen)
39:13 Strusica radośnie bije skrzydłami, lecz czy są to skrzydła i pióra bociana?
39:14 Znosi ona na ziemi swoje jaja i wygrzewa je w piasku,
39:15 A nie pamięta o tym, że może je zgnieść nogą, a dzikie zwierzę je zdeptać.
39:16 Twardo postępuje ze swymi młodymi, jakby nie były jej; nie martwi się, że jej trud jest daremny,
39:17 Gdyż Bóg pozbawił ją mądrości i nie udzielił jej rozumu.
39:18 Gdy spłoszona unosi się wysoko, szydzi z konia i jego jeźdźca.

7. Koń bitewny
39:19 Czy ty dajesz koniowi siłę, odziewasz jego kark w grzywę?
39:20 Czy każesz mu podskakiwać jak szarańcza? Jego dumne rzenie sieje postrach.
39:21 Drze kopytami ziemię, dumny ze swej siły, wybiega na spotkanie zbrojnych.
39:22 Drwi z trwogi i nie lęka się, i nie ustępuje przed mieczem.
39:23 Na nim chrzęści kołczan, błyszczą oszczep i dzida.
39:24 Wśród zgiełku i hałasu pochłania przestrzeń i na głos trąby nie ustoi spokojnie.
39:25 Ilekroć zabrzmi trąba, zarzy: Iha! i z daleka wyczuwa bitwę, gromki głos dowódców i okrzyk wojenny.

8. Jastrząb i orzeł
39:26 Czy mocą twojego rozumu wzbija się jastrząb i rozciąga swoje skrzydła ku południowi?
39:27 Czy na twój rozkaz wznosi się orzeł i ściele wysoko swoje gniazdo?
39:28 Na skale mieszka i nocuje na iglicach skalnych i stromych wierzchołkach.
39:29 Stamtąd wypatruje żeru, jego oczy patrzą daleko.
39:30 Jego pisklęta chciwie piją krew; a jest wszędzie tam, gdzie są zabici.

Znajdziemy tu zarówno zwierzęta stricte zodiakalne: **Lwica, Kozica, Muł, Bawół**, ale też i gromadę ptaków: **Kruk, „Struś”, Jastrząb i Orzeł** oraz konia, a dokładniej — **bojowego Rumaka**. Po raz kolejny mamy tu do czynienia z proto-zodiakiem, czyli zodiakiem poprzedzającym wersję babilońsko-grecką: Muł (Koń), jak już wcześniej wspomniano, to pierwotna nazwa konstelacji Raka (której gwiazdy do tej pory noszą nazwy związane z końmi, a dokładniej – osłami: Asellus Borealis i Asellus Australis).

Co z pozostałymi stworzeniami? Bez trudu możemy je zidentyfikować jako konstelacje „ludzkie”: Rybołaka (Syrena), Wojowniczkę (Isztar, Panna), Bliźnięta i Wojownika (Ninurta, Strzelec) zastąpione ptakami oraz koniem:

Rybołak (człowiek-ryba, obecnie konstelacja Ryb) trzymał na swym ramieniu Kruka, bo to nikt inny jak Utnapiszim/Noe wypuszczający kruka po boskiej Powodzi.

„Struś” (inne przekłady: „sowa”) jest jedynie strusiem w cudzysłowie. Z opisu tego ptaka
Racjonalista.pl
Strona 7 z 11

jasno wynika, że strusiem być nie może, skoro pięć wersów dalej wzbija się wysoko na nieboskłon. W oryginale występuje tu słowo *Renen* („śpiewać doniośle, przeszywająco”), a więc mamy do czynienia dosłownie z ptakiem Śpiewakiem. Wcześniej to samo słowo użyte jest do określenia wschodzącej *Wenus* – jako gwiazd zarannych „śpiewających” na cześć Boga (38:7). Pozostańmy więc przy nazwie własnej – *Renen* (w sumie, nawet sama nazwa jest podobna do sumeryjskiej **Inanny** (Ninn, Ishtar).

Kolejne dwa ptaki to drapieżniki, pasujące do mitycznych Synów Burzy i żądnych krwi synów Jakuba: *Symeona* i *Lewiego* (patrz: proroctwo Jakuba). Nadpobudliwych i walecznych *Bene regesz* spotkamy jeszcze wśród... apostołów Jezusa, ale to już inna opowieść („i inny mit”, chciałoby się dodać).

Koń uczestniczący w starciu to już aluzja do samego *Ninurty*, boga wojny (obecnie *Strzelec* – Centaur z łukiem).

Jak widać, osiem zwierząt Jahwe to osiem konstelacji proto-zodiaku, cztery zwierzęce, cztery ludzkie. Cztery brakujące to: wąż, smok, żywioł wody (*Dzban*) i pies (wilk). W wersji chińskiej i egipskiej, również spotkamy się wyłącznie ze zwierzętami bez postaci ludzkich, i w obu tych wersjach, podobnie jak w samym proto-zodiaku, prym wiodą dwa węże, u Egipcjan dwa „potwory” wodne: potężny hipopotam i krokodyl. A kogo spotkamy u *Hioba* w drugiej części opisu boskich stworzeń? *Behemota* i *Lewiatana*.

Brakuje więc tylko dwóch znaków: dzikiego psa oraz burzy (*dzbanu z wodą*). Psa w księdze *Hioba* nie znajdziemy („szakale” są błędnym przekładem słowa *tannim* – węże). Natomiast między opisem Zodiaku i konstelacji *Byka* a pierwszym zwierzęciem (*Lwem*) znajduje się opis niebiańskich dzbanów z wodą:

38:37 Kto zdoła dokładnie zliczyć obłoki, a kto potrafi wylać **lagwie niebieskie**,
38:38 Gdy gruda jest twarda jak odlew, a bryły przylegają do siebie?

II mowa Jahwe – Behemot i Lewiatan

Na scenę wkraczają więc dwa największe dzieła Jahwe: *Behemot* – „Bestia”: olbrzymi stwór lądowy z ogonem niczym cedr, przypominający nieco ogromnego hipopotama (ale tylko przypominający) i *Lewiatan*, olbrzymi wąż morski zionący ogniem, z krokodylem (jak to twierdzi Biblia Warszawska) niemający wiele wspólnego – z jego opisu jasno wynika że jest to ogromny wąż, mieszkający w morzach. Poniżej przedstawiono wybrane fragmenty z dość długich opisów:

40:15 Oto hipopotam [BEHEMOT], którego stworzyłem jak i ciebie, żywi się trawą jak wół.
40:16 Lecz patrz, jaka siła w jego biodrach i jaka moc w mięśniach jego cielska!
40:17 Swoją ogon wypręża jak cedr, ścięgnięta ud jego są mocno splecione,
40:18 Jego kości niby rury miedziane, jego członki jak drągi żelazne.
40:19 Jest on przedniejszym z dzieł Bożych; jego Stwórca zaopatrzył go w miecz.
40:20 Góry, gdzie igrają wszystkie dzikie zwierzęta, dostarczają mu paszy.
40:21 Wyleguje się pod krzewami lotosu, w ukryciu trzciny i bagna.
40:22 Krzewy lotosu osłaniają go cieniem, otaczają go wierzby nad potokiem.

Werset 40:19 dosłownie brzmi: **Jest on pierwszym wśród dróg Ela, niech jego Stwórca wyciągnie przy nim swój miecz!** I po raz kolejny mamy tu do czynienia z tzw. błędem kopisty – redaktor przetwarzający wcześniejszy tekst zapomniał zamienić narrację trzecioosobową na pierwszoosobową – Bóg zaczyna opowiadać o Bogu...

40:25 Czy krokodyla [LEWIATANA] zdołasz złapać na wędkę albo powrozem skrępować jego

język?

41:04 Nie mogę zamilczeć o jego członkach ani o wielkiej jego sile i wspaniałym uzbrojeniu.

41:07 Jego grzbiet, to rzędy tarcz, ściśle spojone jakby pieczęcią z krzemienia.

41:08 Jedna do drugiej tak przylega, że powietrze nie dostaje się między nie.

41:10 Jego parskanie rzuca błyski, a jego oczy są jak powieki zorzy.

41:11 Z jego paszczy wychodzą płonące pochodnie, pryskają iskry ogniste.

41:12 Z jego nozdrzy bucha dym jakby z kotła rozpalonego i kipiącego.

41:13 Jego dech rozpala węgle, a z jego paszczy bije płomień.

41:15 Płaty jego brzucha szczelnie przylegają, jakby ulane na nim, nieruchome.

41:16 Jego serce jest twarde jak kamień, twarde jak dolny kamień młyński.

41:23 Głębiny wprawia we wrzenie jak kocioł, morze wzburza jak wrzącą masę.

41:24 Za sobą pozostawia świetlistą smugę, tak że toń wygląda jak pokryta siwizną.

Struktura opisu jest więc następująca: **Zodiak**, konstelacja **Byka** i **Oriona**, **Łagwie niebieskie** następnie **Lew** i **pozostałe zwierzęta**, a na koniec **Behemot** i **Lewiatan**. Jak widać, końcowe fragmenty Księgi Hioba zawierają nie tylko partie astronomiczne, związane z gwiazdowymi konstelacjami, ale również upoetyzowane opisy zwierząt zodiakalnych, na czele z Lewiatanem, królem wszystkich zwierząt, którego opis wieńczy całość księgi.

Przypisy:

[1] 3:16 BW: *Lub byłbym jak poroniony, zagrzebany płód, jak niemowlęta, które nigdy nie ujrzały światła*

7:21 BW: *Czemu nie odpuszczasz mojego przestępstwa i mojej winy nie przebaczasz? Bo teraz w prochu ziemi się położę, A gdy mnie będziesz szukał, nie będzie mnie.*

10:18-19 BW: *Dlaczego wywiodłeś mnie z łona matki? Bodajbym był skonał, nim mnie ujrzało oko! I byłbym, jakby mnie nie było - z łona matki zaniesiony wprost do grobu.*

10:21-22 BW: *Zanim odejdę tam, skąd już nie wrócę, do krainy mroków i śmiertelnych cieni, Do krainy, gdzie jest ponuro jak w nocy, do krainy cienia śmierci, gdzie wszystko jest czarne jak ciemna noc.*

[2] Lewiatan poza Księgą Hioba: Ps 74:14, Ps 104:26, Iza 27:1; Rahab: Iza 30:6-7, Iza 51:9-10, Ps 89:11

[3] Wikipedia, [Bóg Yam](#)

[4] 38:06; [NeXt Bible](#): The MT has "and he shut up." The Vulgate has "Who?" and so many commentaries and editions adopt this reading

[5] Wikipedia, [Mechanizm z Antikythery](#)

[6] A. Sandauer, *Bóg, szatan, mesjasz i..?*, Kraków 1977, s. 205

[7] Astronomy in the Bible, [Ash](#): Modern philologists do not admit the alleged connection of *Ayish* with *na 'ash*, nor is any funereal association apparent in Book of Job. On the other hand, Professor Schiaparelli draws attention to the fact that ash denotes "moth" in the Old Testament, and that the folded wings of the insect are closely imitated in their triangular shape by the doubtly aligned stars of the Hyades. Now *Ayish* in the Peshitta is translated *Iyutha*, a constellation mentioned by St. Ephrem and other Syriac writers, and Schiaparelli's learned consideration of the various indications afforded by Arabic and Syriac literature makes it reasonably certain that *Iyutha* authentically signifies Aldebaran, the great red star in the head of the Bull, with its children, the rainy Hyades

[8] The New Westminster Dictionary of the Bible, Mazzaroth, s. 599-600: MAZZAROTH (mazaroth) [mazzaroth]. A feature of the starry heavens (Job 38:32). The margin of the Authorized Version and the Revised Version of the Bible interprets it as the sign of Zodiac, equivalent to Hebrew **mazzaloth** (II Kings 23:5, RSV, "constellations"). The Hebrew word is of Babylonian origin. It goes back to Old Akkad, **manzattu**, which became **manzaltu**, **mazzaltu** (station, position of the planet in the zodiac). In late Hebrew **mazzal**, Aramaic **mazala** came to mean constellation of the zodiac, or planet. The interpretation of either zodiacal signs or planets is possible. Por. również: Astronomy in the Bible, [Mazzaroth](#): ...the word appears to be etymologically akin to *Mazzaloth*, which in rabbinical Hebrew signifies primarily the Signs of the Zodiac, secondarily the planets.

[9] *Psalm 74:13-14: Tyś mocą swoją rozdzielił morza, Zmiażdżyłeś głowy potworów na wodach. Tyś rozbił głowę Lewiatana, Oddaleś go na źer zwierzętom pustyni. Psalm 89:10-13: Ty panujesz nad morzem nieokiełznanym, Gdy fale jego się podnoszą, Ty je uśmierzasz. Tyś zmiażdżył Rahaba ugodzonego śmiertelnie, Mocnym swym ramieniem rozproszyłeś nieprzyjaciół twoich. Twoje są niebiosa, twoja też ziemia: Tyś ugruntował świat i to, co go wypełnia. Tyś stworzył północ i południe; Tabor i Hermon radośnie wykrzykują imieniu twemu.*

[Krzysztof Sykta](#)

Zajmuje się głównie biblistyką i religioznawstwem. Skończył ekonomię, jest dyrektorem w izbie gospodarczej i redaktorem w Magazynie Przedsiębiorczości i Integracji Lokalnej IMPULS. Redaktor naczelny ezynu Playback.pl

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 06-09-2008 Ostatnia zmiana: 07-09-2008)

[Oryginał..](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,6059) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,6059>)

Contents Copyright © 2000-2008 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane

w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych

do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl